

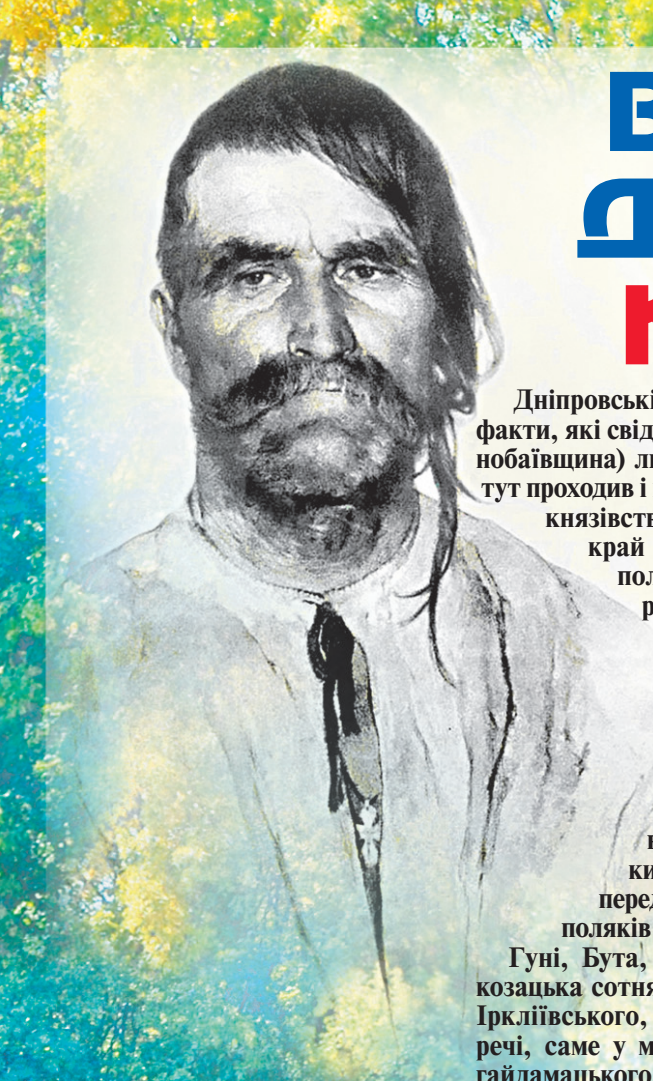

СПЕЦВИПУСК Козацький край

www.cossackland.org.ua

№12 (12)
2 вересня 2011 р.

ВЕРЕМІЙВКА: КРАЙ, ДЕ ЗУПИНИВСЯ ЧАС. КОЗАЦЬКИЙ ЧАС...

Дніпровські хвилі час від час вимивають тут артефакти, які свідчать: на місці Вереміївки (сучасна Чорнобаївщина) люди жили ще до VII століття. Пізніше тут проходив і передній край оборони Переяславського князівства від диких кочівників. Був час, коли край став пусткою після набігів спочатку половців, а потім монголо-татар... Відродження Вереміївки тісно пов'язане з виникненням козацтва, яке активно заселяло ці землі в часи польсько-литовських утисків Правобережжя. І хоча Вереміївка (вперше згадана у документальних джерелах 1617 року) отримала своє ім'я від сумнозвісного ворога козацтва князя Єремії Вишневецького, вереміївські голови з козацькими оселедцями тут ніколи не хилилися перед окупантами... Вереміївці билися проти поляків у складі загонів Наливайка, Острияниці, Гуні, Бута, а у часи Хмельниччини Вереміївська козацька сотня воювала з ворогом у складі спочатку Ірклівського, а потім Кропивнянського полку. До речі, саме у містечку Вереміївка минуло дитинство гайдамацького отамана Семена Неживого... Дивна річ: козацтво з того часу тут не щезало вже ніколи. Містечко Вереміївка знало часи занепадів і злетів (навіть центром волості Вереміївка стала значно раніше Чорнобая), але незмінним залишався тут козацький дух. 1812 року вереміївці записувалися в козацький полк, який формувався Іваном Котляревським

і відзначився в боях проти Наполеона, а в Кримській війні 1853-55 років вереміївці звично кришили на гичку турків – так, як це робили їхні предки. 1905 року тут вибухнуло повстання проти утисків чиновництва російського царя – відоме, як «Вереміївська буча», а визвольні змагання 1917-20 років дало Україні нову плеяду славних лицарів – 19-річного комбрига Антона Шарого-Богунського, командира Наддніпрянського партизанського загону Івана Савченка-Нагірного, отамана Вереміївської сотні Чигиринського полку Панаса Келеберду...

У цих краях малювали свої картини Опанас Слатьон, Іван Соколов. Тут збирали українські пісні та казки Михайло Драгоманов та український фольклорист і художник Порфирій Мартинівич, котрий у своїх малюнках зберіг архітектуру та церкви містечка Вереміївки другої чверті XIX ст., змалював своєрідні і неповторні образи козаків та чумаків.

На багатолюдних ярмарках співали легендарні українські бандуристи Остап Вересай, Михайло Кравченко, Федір Кушнерик, Іван Жовнянський. Усіх їх приваблювала не лише мальовничість природи, але і щедрість місцевих козаків і селян Посулля...

Нині ж у Вереміївці «включив машину часу» сучасний отаман – Володимир Недак, який крок за кроком відроджує у Вереміївці самотній козацький хутір. У цьому дивовижному місці гасло «Козацькому роду нема переводу» втілюється в життя – із сивої давнини у сучасність переходить все те, чим славилися наші предки...

УКРАЇНА - КОЗАЦЬКА ДЕРЖАВА

Це дивовижне видання. Його появі завдячуємо ентузіазмові і справжньому патріотизму, який спрямований на самовіддану працю задля досягнення високої мети державотворення і культурного розвитку України, мистецтвознавця Володимира Недяка. В. Недяк є автором-упорядником, керівником проекту, художником, фотографом, ілюстратором капітальної праці, подібної якій досі у нас не було. Йдеться про вражаючий своїм інформаційним обсягом том «Україна – козацька держава» – історико-мистецьке наукове видання, ілюстровану історію українського козацтва. Воно містить історичні, культурологічні та мистецтвознавчі есе провідних фахівців у названих галузях і 5175 фотосвітлин з оригіналів документів, мап, стародруків, рукописів, клейнодів, зброї та одягу, з творів графіки, живопису, скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва, історичних ландшафтів, з пам'яток архітектури та інших козацьких старожитностей. Шість років воістину титанічної праці віддав В. Недяк втіленню своєї давньої мрії, на власному авто відвідав найвіддаленіші куточки України, опрацював численні (власне, усі) збірки історичних, етнографічних, художніх музеїв, перегорнув і дослідив стоси потрібної літератури в бібліотеках, підняв численні архівні документи, намагався дістатися до приватних збірок і фотографував, фотографував, фотографував... Про це сам В. Недяк зауважує: «Ця праця набула властивості багаторічної наукової подорожі в минуле України в контексті з історією держав тогочасної Європи... Я усвідомлював, що вдруге цей шлях подолати буде неможливо і намагався зробити все, що міг якнайкраще і щонайбільше, по-максимуму – розшукував сховане, проникав до забороненого, домагався недозволеного, фотографував небачене, робив усе за принципом: як останній раз у житті».

Дійсно, 5175 опрацьованих В. Недяком об'єктів – це вражає. Але суть не лише у цьому. Видання засвідчує, як багато може людина, котра пройнята любов'ю до Вітчизни, а відповідно, нездоланим бажанням зробити для неї щось корисне. Отож, вагомий наробок В. Недяка на ниві багатостраждальної української культури без перебільшення може бути розцінений як справжній подвиг і заслуговує на найвищу оцінку і відзнаку на державному рівні.

Заслугою автора-упорядника В. Недяка є передусім глибоко особисте нестандартне бачення

проекту видання і загальне керівництво його здійсненням, широка ерудованість, яка не може не викликати подиву навіть у фахівців. Тут буде не зайвим зазначити, що сам В. Недяк проводить чималу культурницьку акцію по виявленню і збиранню речей старовини та мистецтва. Цікаво, що чимало найцінніших пам'яток старожитності, репродукованих у виданні, знаходяться

у його власній колекції, отже, що немаловажно, глибоко, дотично відчуті і оцінені передусім ним самим.

В. Недяк розробив змістовну концепцію цілого видання. Воно охоплює увесь комплекс явищ, з яких складається організм будь-якої держави, в її природничо-географічному, історико-політичному вияві, в діяльності її визначних провідників, в духовній і матеріальній культурі.

Окрім обширної історичної фактології кожний підрозділ супроводжується таким же змістовним фото і образотворчим рядом, який дає яскраве зорове уявлення про предмет розповіді. Те, що колись було під заборною, те, що заховувалося в спецхранах або опинялося в приватних збірках, що було розпорошено по музейних колекціях усієї України, тепер стає доступним для споглядання і вивчення представлених пам'яток в ідеальних умовах сприйняття і можливості їхнього співставлення. І так в кожному з численних підрозділів через усе грубезне видання. Такої можливості досягнути безмежний світ українства, відчутти його неповторність на історичному обрії до виходу рецензованого тому «Україна – козацька держава» ще не було.

Часи міняються на краще. Автором одного з під-

розділів „Козацькі війни проти Речі Посполитої в 30-х роках XVII століття” є О. Апанович.

Важливо, що величезна кількість творів вводиться ним в науковий обіг вперше і стає нарешті доступною широкому загалу читачів. Сказане стосується усіх розділів, а особливо розділу «Козак Мамай – символ українського народу» (с. 982 - 1005).

Новаторською і надзвичайно важливою рисою видання є його доскіпливо складений науковий апарат, який містить вичерпно повну і різноманітну інформацію, з якої фахівці найрізноманітніших галузей зможуть отримати потрібні їм відомості.

Передусім, це глибока авторська романтична схвильованість при спогляданні матеріалу, з яким йому довелося мати справу. Вона одразу ж захоплює при знайомстві з розділом «Генега і становлення українського козацтва», у якому представлені сповнені величчю і ностальгічного настрою місця козацьких гнізд: Трахтемирів, Хортиця, Холодний Яр.

І особливо з поштовими листівками з видами дніпрових порогів.

Цікавою є щедро представлена В. Недяком інваріантність гетьманських портретів, сама кількість яких засвідчує повагу сучасників і нащадків до особи портретованих. Надзвичайну часову наочність, відтворення епохи надає супроводження розповіді про історичні персонажі і події пам'ятками матеріальної культури.

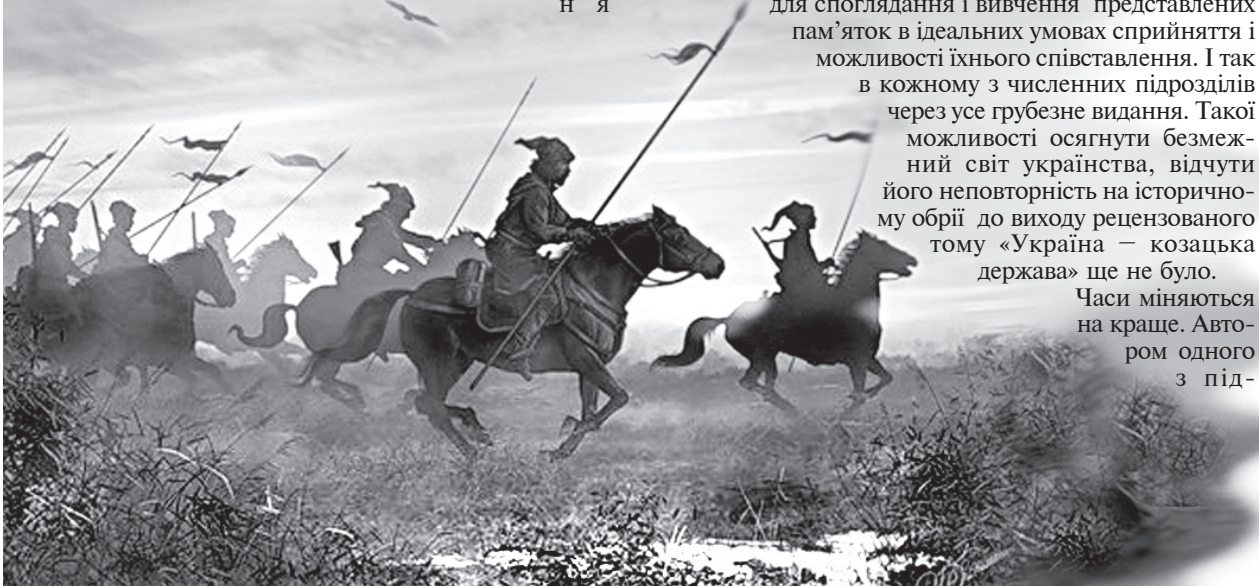
Тут же слід звернути увагу ще на одну яскраву рису рецензованої праці – її досконале, високохудожнє і технічне оформлення, виконане В. Недяком. Барокова, тиснена оправа, яка нагадує оправи козацьких стародруків, цікаві тематичні шмуцтитуди до кожного розділу, вишукані орнаментальні рамки з вмонтованими в них гетьманськими гербами, які жодного разу не повторюються

– все це ставить художнє обличчя багатосторінкового фоліанту на один рівень з тими шедеврами мистецтва, які в ньому представлені.

«Україна – козацька держава» – це дивовижне, небачене, неординарне видання, позначене самовідданою, жертвовною працею її автора-упорядника. Воно виміряне багатьма поколіннями українців. В ньому яскраво втілилися риси і ознаки того, що істориками і філософами визначається як Соборність України. Поява друком цього видання є великим святом української національної культури. Воно, безумовно, буде сприяти і спрямовувати її подальший розвиток. Воно стане могутнім імпульсом духовного, національного самоусвідомлення українського народу. І тому воно, безумовно, заслуговує на високу державну відзнаку.

До речі...
В.В.Недяк став лауреатом звання «Лицар національної ідеї» акції «Лідер народної довіри».

Юрій БЕЛІЧКО, кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтва України

РОМАНТИЧНЕ ВЕСІЛЛЯ
В РЕСТОРАННО-ГОТЕЛЬНОМУ КОМПЛЕКСІ

ДИКИЙ ХУТІР

Дорогі молодята ми зробимо Ваше весілля незабутнім та романтичним!

Чигиринський р-н, хутір Буда,
тел.: (0472)566-911,
(067)442-79-64,
(067)470-94-93, www.hutirbuda.com

Українська держава понад усе!

Видання історичного клубу "Холодний Яр"

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Передплати газету "Незборима нація"!

Вона може стати неоцінним другом вчителя, школяра, студента, історика, краєзнавця, кожного, хто цікавиться героїчною і трагічною історією нашої Батьківщини.

"Незборима нація" – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України. Її можна передплатити у будь-якому відділенні пошти: передплатний індекс 33545. Вартість передплати на рік – 17,34 грн. Не забудьте передплатити "Незбориму націю" і для бібліотек та шкіл тих сіл, з яких ви вийшли.

nezboryma@naciya.org.ua

Хочеш відчутти себе солдатом удачі і влучити в умовного "ворога"? Тоді заглянь до "Дикого хутора" і спробуй свої сили у пейнтболі – справжній грі для чоловіків!

Замовити місце у пейнтбольній команді, яка "воюватиме" в Холодному Яру, краю одвічних визвольних змагань українців, можна за телефонами:

(0472) 566-911,
(067) 442-79-64,
(067) 470-94-93

ОТАМАН НАШОГО ЧАСУ ^{або} АЛХІМІЯ КОЛЕКЦІОНУВАННЯ

*Je suis un
fils de cette
race...*

*Я син того
роду...*

Е. Верхарн

«Питання крові — найскладніші питання у світі!... Є речі, для яких постають абсолютно неймовірними ані соціальні розмежування, ані державні кордони!» Існує безліч теорій спадковості ментальності й людського характеру, яку пояснюють то генетичним зв'язком, то культурним впливом, то особливостями виховання. Але жодна з цих теорій не здатна переконливо пояснити той незаперечний факт, що у ХХІ столітті в офісі європейського штабу можна зустріти чоловіка на імення Володимир Недяк, який усіма своїми звичками, своєю вдачею, світоглядом і стилем життя, манерою спілкування і естетичними уподобаннями відповідає образу запорозького козака, степового лицаря, аристократа і гайдамаки в одній особі, до того ж ця подібність — не позірна і не декларативна, а внутрішня, питома, органічна.

Запорожців описували так: «Звичай у них дивні... а мова й вигадки гострі... Запорожець не знав ні «цоб», ні «цабе»... завше дививсь якимось вниз, спідлоба, сторонній зустрічав спершу непривільно, відповідав на запитання вельми неохоче, але затим помалу м'якшав, обличчя його поступово під час розмови набувало веселого вигляду, жвавий проникливий погляд займався блиском вогню, і вся постава його дихала мужністю, звитягою... У внутрішніх якостях запорозького козака помічалася суміш добродетелей і вад, завжди, втім властива людям... жорстокі, дикі й безжалюні щодо своїх ворогів, запорозькі козаки були добрими друзями, вірними товаришами, справжніми братами у стосунках одне з одним, мирними сусідами до своїх соратників за ремеслом... Світлий бік характеру запорозьких козаків складала їхня благодисність, нескнарність, щедрість, безкорисливість, постійність у дружбі, яку так високо цінували у Запоріжжі, що, за козацькими правилами, гріхом вважалося обманути навіть чорта, якщо він зрідка потрапляв січовикам у товариші...»

Саме так можна описати і Володимира Недеяка. Це людина, якій притаманна бароковість української душі, з її дуалістичністю, поєднанням почасті несумісних протилежностей, — розбишачтва із високим естетичним смаком, дендизму із байдужістю до земних благ, любові до життя із зневагою до смерті. Це — пірат і художник, якщо вживати слово «пірат» у його початковому значенні, адже воно походить від грецького «*peirates*», що значить «шукач щастя». І водночас це людина епохи Відродження, — міфічний Пігмаліон з жагою творення і пошуком ідеалу, прагненням вдихнути життя у предметність, український доктор Фауст із одвічним бажанням осягнути вічність. Всі ці екзистенційні пошуки він реалізує у безліч способів, з яких домінуючим на сьогодні є грандіозний за своїми масштабами проект побудови козацького хутора, приватного історико-етнографічного музею «Козацькі землі України».

Формально ідея його створення народилася на межі тисячоліть, близько двотисячного року, проте там, де

створює свій світ Володимир Володимирович Недяк, немає місця сухим формальностям, а є давня Богом дана зумовленість. Насправді музей він почав створювати, сам того, можливо, не підозрюючи, вже майже півстоліття тому. Тоді він малим хлопцем із пристрасною збирати монети, кераміку, старовинні козацькі речі, які вимила вода Дніпра, і з захопленням слухав давні оповіді про героїв рідної Вереміївки. Лицарів та гайдамак у тому краю завжди було чимало, адже сама Вереміївка ще наприкінці ХІХ століття вважалась козацько-чумацьким містечком Єремеєвкою Золотоніського повіту із ... мешканцями. Це про неї влітку 1878 року О.Слатьон писав: «...із Ольгою Петрівною Косач (Пчілка) ми якось змовились поїхати провідати казкову Вереміївку, що жила ще життям ХVІІІ віку. Чоловіки там ще носили довгі запорозькі чуби. Діди, чоловіки і навіть парубки вбиралися в старовинні сині жупани з вишитими монашками сусіднього монастиря закаврашками та срібними різнофігурними фібулями — застілками. Вони носили також червоні сап'янці з китицями по зовнішніх боках халяв та з великими, порожніми всередині, залізними підковами, — усе якраз так, як списав Рігельман у ХVІІІ віці... Дійсно було чому дивуватись. Справді здавалось, що ми перенеслися в інший — старий історичний український світ...» Цей казковий традиційний світ козаків, гайдамак і чумацтва радянська влада, вочевидь, зі страху за своє інтернаціональне майбутнє затопила Кременчуцьким водосховищем, а мешканців містечка

у макрокосмі, де все буде доречним і все буде досконалим та правдивим. Вже збудовано кошару, де мешкають пара чумацьких велетнів-волів, завезених з Гуляйполя Запорозької області, збудовано стайню, де гарцюватимуть вороні коні, а ті хто знає засновника музею, сміливо повірять у те, що за кілька років там битимуть копитами відроджені легендарні степові тарпани. У полі, житом засіяному, стоять вітряки, як на полотнах художника С.Васильківського, і вже викопано глибокі криниці. Серед тисяч музейних предметів є чимало унікальних етнографічних та іс-

ти формування і розвиток української військової традиції, від давніх часів до сьогодення, від Карпат і до Кавказу, від Чорного моря і до Білого моря.

За деякий час на козацькому хуторі Тараса Бульби, у музеї «Козацькі землі України» на тлі постійної експозиції будуть проводитись виставки музейних і приватних колекцій, наукові історичні та мистецькі конференції, всеукраїнські та міжнародні фестивалі, художні пленери, великі ярмарки образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, презентуватимуться твори та мистецькі проекти національних діячів культури, постане реконструйована прадавня Запорозька Січ, курені запорожців та козацька церква Св. Покрови, створюючи тим самим автентичну козацьку республіку, де щорічно відбуватимуться всеукраїнські фольклорно-етнографічні козацькі фестивалі.

На хуторі буде відновлено і відтворено інтер'єри будівель козаків та козацької старшини, їхні побут, звичаї та обряди, відроджуватимуться стародавні національні традиції.

Засновник музею «Козацькі землі України» планує організувати на території скансену пластунські табори національно-патріотичного вишколу «Вереміївська Січ» — український «Шаролінь». У музеї під відкритим небом можна буде перебувати і жити в оточенні часів запорозького козацтва ХVІІ-ХVІІІ ст., де старовинні речі не будуть видаватись декораціями, а насправді без винайдення жодної машини часу перенесуть гостей у прадавню атмосферу доби українського лицарства... «Од козацтва, од гетьманства високі могили — більш нічого не осталося, та й ті розривають; а він хоче, щоб слухали, як старці співають...»

Описане може комусь видатись неймовірним, нереальним і нездійсненним, бо схоже на легенду, чи, як кажуть в іноземних фільмах, є надто добрим, щоб бути правдою. Проте реалізацію фундаментального проекту вже розпочато і створення козацького хутора Тараса Бульби втілюється в дійсність. Нація чекає відродження занепаłego духу.

Він полюбляє казати, що не має мрій, має мету. Щось на кшталт того, що у цьому світі немає нічого неможливого, є лише складніші завдання для реалізації. Думки і мрії є ефірними субстанціями, що наповнюють ноосферу, і ті з них, які є насправді ширими, чистими і правдивими при наполегливій праці матеріалізуються, перетворюються на реальність. Так буде і цього разу, адже Володимир Недеяк з небес патронують запорозькі козаки, воїни-характерники, які ведуть його по життєвому шляху до успішної реалізації його мрій, даруйте, кармічних завдань з уславлення козацьких лицарів піднебесних степів.

Мілена ЧОРНА

Вереміївка знала часи чумаків, розбійників, дівиць із «скверного дому» і... катів, що жебракували на ринках

В фольклорно-етнографічних оповіданнях, бувальщинах, казках, народних піснях, а також історіях з життя оповідачів, записаних П. Д. Мартиновичем від жителів містечка Вереміївка і сусідніх селищ (як-то Липове, Гусине) у 1877-1881рр., професійний розбійник звичайно селиться зі своєю невеликою родиною в хатинці на глухій лісовій галявині і контролює прилеглі території. Водночас для більш продуктивного ведення свого промислу розбійники могли об'єднуватись в «професійні корпорації» по 30-40 чоловік, очолювані злочинським отаманом. Прикметно, що в ролі останнього зрідка могла виступати жінка. Так, чумак Тимофій Россоха з Попівки згадує про дику лісову місцевість, яку на тривалий час окупувала розбійницька шайка отаманши Стехи - народний поговор'я закріплює за цією місциною назву Стешиного броду. Такі злочинці були добре озброєні великими ножами або келепами, як вереміївські гайдамаки Копаненко і Жалденко, що ходили «гуляти» по той бік Дніпра, і займались переважно грабінництвом, яке іноді закінчувалось вбивством. Їх жертвами ставали селяни, що повертались з сезонних літніх заробітків на рибних промислах (в так званих забородах) і несли захованим у чоботях або сорочці весь свій невеликий заробіток, або вереміївські чумакі, від яких злодії могли поживитись товаром і худобою чи й грошми.

Проте чумакі дуже рідко їздили маленькими валками, а відтак могли успішно себе захистити від агресії розбійників. В Полтавській губернії наприкінці XIX ст. була широко розповсюджена чумацька народна пісня про те, як семеро чумаків дали відсіч сорока котирьом розбійникам, що спокусились на їх волів. Отже до рук розбійників найчастіше потрапляв хворий чумак, залишений при битім шляху своїми товаришами, або чумак, що виїжджає в дорогу пізніше і змушений наздоганяти свою валку, як це мало місце у випадку з попівським чумаком Тимофієм Россохою, якого почали переслідувати розбійники біля небезпечної переправи через глибокий яр.

Зустріч з розбійниками не обов'язково закінчувалась трагічно для жертви. Найбільш сміливі і підприємливі не тільки відстоювали своє добро, але й отримували несподіваний приємний «барись». Так, селянина, що зустрівся з розбій-

ником в бувальщині «Харців», останній піддав тяжкому випробуванню — змусив їсти з одного ножа, який герой використав, щоб вбити душогуба. Два попівські чумакі, повертаючись із Криму додому, зробили привал: один з них пішов випасати волів, а інший залишився поблизу стеретти вози. Опанча, розкинута на возі так, що була схожа на сплячу людину, привабила злодія; він заніс ножа і кілька разів пирнув опанчу, коли на нього несподівано зі спиною наскочив чумак і проколов розбійника києм. Після вбивства злодія як чумак, так і селянин, не гребують грабунком — ретельно обстежують одяг і взуття вбитих і знаходять цілий скарб відносно їх буденних заробітків. Показово, що ні героям народних повістей, ні їх оповідачам не властива думка про докори сумління за вбивство розбійника. Водночас сам злодій часто вбиває для

треби, не вступаючи в сутички з господарем, не відбираючи силоміць чуже добро. Натомість вони самі іноді ставали жертвами розправи спостережливих хазяїнів. Невдача спіткала вже згаданого молодого злодія з містечка Жукова, що зачастив навідуватись до того самого млина. Власник помітив отвір в стіні і третьої ночі вже чекав на непроханого гостя, прихопивши з собою сокиру. Коли безпечний злодій нагортав збіжжя, господар по той бік стіни схопив його і відтяв руку. Поранений злочинець втік, але у хазяїна залишилась прикмета (відрубана рука), за якою наступного дня громада знайшла крадія серед своїх односельців.

В цей час грабінницьке ремесло не було виключною прерогативою чоловіків. Народні оповідання і соціально-побу-

Кирила Сайка у 1878 році, є епізод з описом відвідин красного дому. З опису видно, що таке підприємство мало досить складну структуру: красный дом звичайно співіснував з шинком або погребом, власник якого також утримував найманих музиків. Саме кабатчик виступає посередником між публікою напідпитку та музикантами і охочими до танців

дамами. Водночас з середини XIX ст. є свідчення того, що шинки і погреби могли вільно відвідуватись заміжніми жінками. Так, з містечка Вереміївка походить редакція жартівливої родинно-побутової пісні про жіноче пияцтво «Моя жінка не п'яниця», розповсюдженої в Полтавській губернії; а також пісні «Та як поїхав мій миленький у поле й орати», в основі сюжету якої мотив зради з кумою, що відбувається в шинку.

У згаданій вище вереміївській казці «Про правду» одного з героїв — молодих парубків, розповсюдженої із сезонних заробітків в забородах і на кораблі і вирішують потішити себе після тривалого утримання відпочинком у красному домі, - підступно грабує повія. Проте злочин повія не залишається без відплати, і винахідливий товариш постраждалого Івась наступної ночі не

тільки компенсує викрадене, в свою чергу підпоївши повію, але й прихоплює з собою все награване добро красного дому. Показово, що і в цьому випадку оповідач казки не засуджує дії героя. Успішне завершення ризикованої пригоди, а надто обсяг набутого скарбу стають на заваді дружбі парубків. Характерно, що суперечку про поділ награваного між колишніми приятелями, а також злодійське осліплення Івася казка топографічно прив'язує до казенного лісу, таким чином опосередковано інтерпретуючи дії безіменного парубка як злочинні, розбійницькі.

Як видно з описаного вище, в другій половині — наприкінці XIX ст. в Золотоніському повіті Полтавської губернії, зокрема в містечку Вереміївка і його околицях головним заняттям злодіїв і розбійників було власне грабінництво. Інший вид злочинних діянь, а саме вбивство, згадується в двох фольклорно-етнографічних текстах з рукописного фонду П. Д. Мартиновича, пов'язаних з Вереміївкою. Грицько, один з героїв вже відомого нам оповідання «Про Кошового

Гладкого», після пригоди з панськими грішми у вереміївському скверному домі наймається водозвозом в Одесі і скоює вбивство з необережності. Щоб уникнути правосуддя, Грицько вирішує тікати за кордон до Туреччини.

Переправа через Дунай до Туреччини, на землях якої осіли запорозькі козаки після зруйнування Січі, була особливо популярна серед вереміїв-

ських злочинців, кріпаків, що втікали від жорстокого пана, або просто шукачі кращої долі, описана в бувальщині «Про Кошового Гладкого». Причому за Дунаєм вихідці з Вереміївки селились переважно в одній слободі - Катирлезі.

Про те, яка доля спіткала нерозсудливих розбійників, що знехтували професійними правилами безпеки і дали себе поїмати, знаємо з кінцівки повісті «Харців». Розбійника зв'язують, на шиї закріплюють дерев'яну табличку з назвою злочину, на якому останній попався; і ведуть під конвоем найбільш людними вулицями міста до базарної площі, на якій, звичайно, відбувається езекуція. Злочинця, що відбув фізичне покарання, таврували, голили і відправляли у в'язницю при найближчому населеному пункті, де він чекав на відправлення етапом до Сибіру.

Про колоритну фігуру ката можна скласти уявлення, ознайомившись зі спогадами Тимофії Россохи, записаними наприкінці XIX ст. П. Д. Мартиновичем. В цей час ката вибирають з-поміж приречених до страти найбільш злісних розбійників-душогубів. Катівську службу відбувають, як і військову повинність, 25 років в обмін на свободу від страти, державну квартиру і мінімальне забезпечення продуктами харчування.

Після виходу зі служби кат повинен звільнити казенне приміщення, він не отримує ніякої пенсії або іншого грошового відшкодування; але держава парадоксальним шляхом все-таки подбала про старість свого служака. Так, оповідач згадує, що в першій

чверті XIX ст. вдовиде ката, що жебрає у супроводі солдата, було характерною рисою найбільших ярмарків Полтавської губернії. Кат почергово звертався до відвідувачів ярмарку і перехожих з такими словами: «Дай кату плату!» Переважна більшість з готовністю виконувала його побажання, а тих, хто б намілював за власною бідністю виконувати ексцентричному жебракові, злісно били; і марно було шукати постраждалому на них управи. Наскільки звичним було останнє явище свідчить той факт, що за монетою невеликого номіналу в народі утвердилась назва «катівського грошу».

Малюнки Порфирія Мартиновича, зроблені у Вереміївці в XIX столітті

здійснення грабунку (як у повісті про двох чумаків — вбиває, на його думку, сплячого), навіть якщо жертва неозброєна, не чинить спротиву. Очевидно, що народна мораль розглядає вбивство розбійника не тільки як дію, продикувану суворою потребою самозахисту, але й як соціально корисний акт.

Крім організованих професійних розбійників, були свої злодії меншого масштабу, що займались крадіжкою нерегулярно і поєднували її з невеликим господарством або якимось ремеслом. Вони були вихідцями з найбідніших прошарків сільського населення, найчастіше молодими нежонатими парубками. Пожива таких злодіїв не могла бути значною: вони крали хліб або збіжжя по млинах і чинбарях; «провірчували» невелику щілину в дерев'яній стіні, повертались вночі і виточували стільки круп, скільки могли донести.

Зрозуміло, що такі злодії не носили зброї, адже не мали в ній нагальної по-

казки стало асоціюють злочинство з фігурою повія. Наприкінці XIX ст. навіть невеликі населені пункти мають не тільки окремих жінок, що задовольняють запити округи, але й цілі організовані підприємства — «красні доми». Такий «скверний» або «красний дом», що функціонував в середині XIX ст. біля базару в містечку Вереміївка, згадується в бувальщині «Про Кошового Гладкого», записаній П. Д. Мартиновичем від вереміївського козака Грицька Ганчаря в 1879 році. Один з героїв оповідання коврайський прикажчик Грицько привозить напередодні свята до Вереміївки на продаж сорок бочок горілки. Виконавши доручення пана і успішно збувши товар, Грицько йде до красного дому, де в нього напідпитку витягають всі гроші, виручені за продану горілку. Остання пригода змушує героя, щоб уникнути панського гніву, податись в мандри в пошуках кращої долі в іншій місцевості.

В соціально-побутовій казці «Про правду», записаній від колишнього забродчика і сторожа при Миколаївській церкві в містечку Вереміївка

ВЕРЕМІЇВСЬКИЙ ФОТОРЕПОРТАЖ: МІСТОК МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ

Слова тут зайві. Це треба бачити на власні очі – треба їхати у козацький хутір Тараса Бульби!

Експедиція козакам з "чайки" СПАС

На "чайці" козаки з дівчачками

Козак, хоч і суворий, але людяний... менше слів

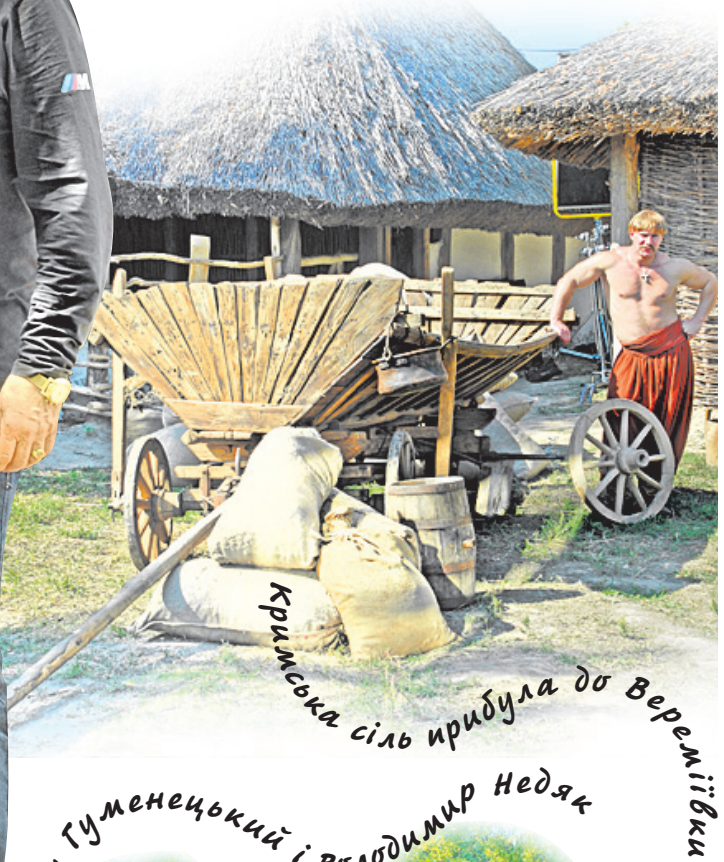
Мирон Гуменецький і Володимир Недяк

"Два капітани":

Поки жінки кіз вигулюють...

...чумаки з волами у похід вирушають

Кримська сіль прибула до Вереміївки

Роман КОВАЛЬ

Панас (Охтанас) Келеберда народився в лютому 1888 року в с. Вереміївка Золотоніського повіту Полтавської губернії. Він вважався сином Василя Келеберди і Федосії (Хтодоськи) Григорівни, в дівочтві теж Келеберди. Але справжнім його батьком був Дмитро Келеберда, повуличному Панич (походив із заможної родини, швидше за все — з козацького старшинського роду). Оскільки батьки Дмитра не захотіли мати невістку з біднішої від них сім'ї, то вінчання Дмитра і Федосії в останню мить зірвалось. І Хтодоська стала покриткою.

Її взяв за дружину Василь Келеберда, дальній родич Дмитра Панича. Подружжя жило у Вереміївці на кутку Погорілому, у місцевості, яка називалася Приліпка. Тут, над р. Дніпром, біля пристані Івана Богуна, і народився майбутній отаман.

Щодо родового прізвища. В його основі — два тюркських слова: “калі” (брудне, нечисте) і “берда” (зброя). Отже, “калі берда” дослівно означає “брудний (чорний) зброєносець”. Оці “чорні зброєносці”, найнижчі за станом у кримських татар, були передовими загонами у кримськотатарської орди. Під час наступу вони не мали права відступати: саме їм належало першими гинути в бою, бувало, що і — в разі відступу — їх знищували свої ж. Так що хоробрість для них була засобом виживання...

Етимологічний словник української мови фіксує два вислови: Келебердянський шлях, пов'язаний із назвою села Келеберда, та келебердянська верста, що у первісному значенні означало “високий верстовий стовп на шляху”. Згодом ідіома “келебердянська верста” означала “високу людину”.

І справді, синьоокий красень Охтанас був високого зросту і міцної статури. Мав веселу вдачу, був задерикуватий і хвалькуватий. В основі цих рис характеру, безперечно, лежала величезна фізична сила — “кінські підкови він ламав, як сірники”. Хіба дивуватися, що 1912 року на призовному пункті в Золотоноші Панас був зарахований до команди артилеристів. Вийшовши з комісії, він виключно вигукнув:

— Хто на молодця, поборотись на поясах?!

Після того як він поборов п'ять чи шість хлопців, до нього підійшов кременний, але трохи нижчий ростом призовник. Почали змагатись, але збороти один одного не змогли. Після двобою невідомий силач запитав Панаса, куди його зарахували, в яку

команду. Панас відповів:

— Тягати гармати!
— А мене на Чорноморський флот, якщо бажаєш, я зроблю так, що і ти будеш моряком.

Повернулись вони знову до комісії — і справді Панасові змінили команду на флот. Так він став матросом. Служив спочатку в Одесі, брав участь у революційних подіях 1917 року. Очевидно, був помітною фігурою, оскільки навіть

інець, пане мічмане, позаяк хахлів уже немає. Є наш уряд — Центральна Рада, що завтра матиме флот”.

Кобза мав палке серце та світлу голову. Напевно, усвідомлював козацьку істину, що ворог лише мертвий перестав бути ворогом. Знав він також, що противник не має статі. Тому й знищив, як казали моряки, більшовицьку лахудру Оксану — саме з її наказу у трюмі було розстріляно

вість вирватися з російської тюрми народів і побудувати Українську державу.

Про що ще можна довідатися зі сторінок твору Корнійчука? Зі слів письменника, Кобза навчався у семінарії. Брав участь в аматорському гуртку, який ставив п'єси українських класиків. Співав і любив слухати спів (“Така вже наша нація співуча”). Мав звучний, “палубний” голос. Виступав за Самостійну Укра-

дядька Степана і почав допитуватися, чий же він все-таки син. Тоді дядько й розповів про родинну таємницю... Ще більше збурений, Охтанас кинувся до Дмитра Келеберди. Будучи в тяжкому нервовому потрясінні, отаман арештував рідного батька. Врешті-решт, добившись у нього визнання себе як сина, відпустив його із холодної. Звільнив Панас й інших заарештованих, а загін “червоних партизанів” роз-

ОХТАНАСЬ КЕЛЕБЕРДА,

увійшов у літературу, ставши прототипом боцмана-українця Кобзи у драмі Олександра Корнійчука “Загибель ескадри”. Панас під час служби дійсно мав прізвисько Кобза. Хіба дивно, що згодом у повстанській практиці отаман вживав незвичне для повстанців солоне і засмагле слово “полундра”?

Советський драматург змалював Кобзу переконаним

трьох моряків-українців, які виступали за передачу Чорноморської ескадри Центральній Раді. Цей список більшовицька амазонка хотіла була продовжити. Та не довелося.

Як виглядає з твору “Загибель ескадри”, Кобза очолив протибільшовицьку боротьбу на кораблях Чорноморського флоту. Задля України він готовий був співпрацювати і з чортом: так, у боротьбі про-

їну. Був рішучим. Мав амбіцію стати лейтенантом...

Покинувши службу на флоті, Панас Келеберда повернувся у рідне село. Привіз із собою дружину Пашу, родом з Одеси. Відомо, що вона була грамотною, бо допомагала селянам писати скарги чи листи. Сім'я Охтанася та й односельці поважали її.

Зараз точно не відомо, коли Панас створив свій

пустив і розпочав формування нового, козацького, загону.

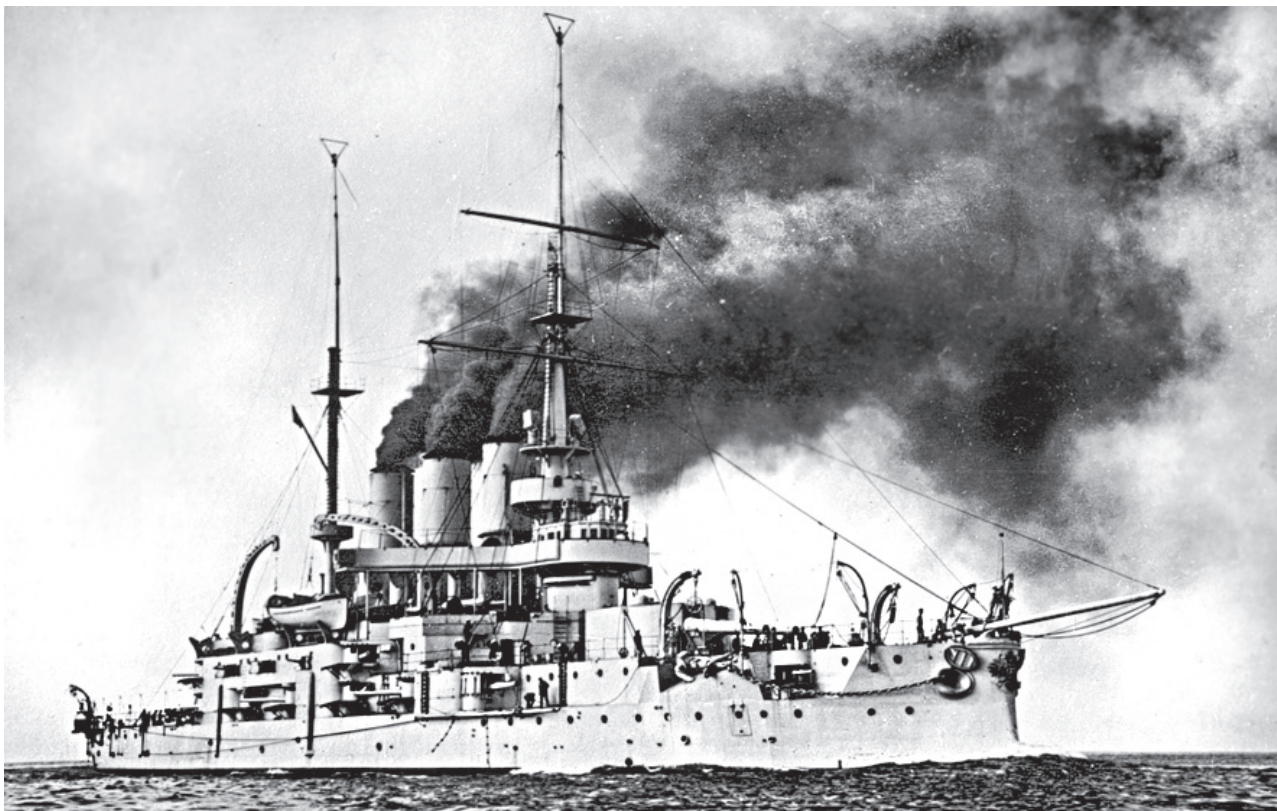
У той день Панас Келеберда остаточно став на тернистий шлях Визвольної боротьби українського народу. Він узявся творити Вереміївську козацьку сотню, яку, за старожитньою традицією, підпорядкував колишній гетьманській столиці Чигирину, а точніше — Холодноярській організації, на прапорі якої було лаконічно — і без театральної патетики — сформульовано кредо українця-козака: “Воля або смерть”.

Існує й інша версія його відходу від більшовицьких гасел. Односельчани стверджують, що в якийсь момент Охтанас вирішив пожити мирним життям і почав будувати власну хату. А тут у Вереміївку заскочив каральний загін якогось Євсєєва. “Северний брат” заїхав до Охтанася, бо чув про його активну участь у повстанні проти німців і гетьмана Павла Скоропадського.

Євсєєв взявся переконувати Келеберду, як колишнього спільника у боротьбі проти гетьмана, приєднатися до червоних, а коли Охтанас відмовився, червоні спалили його недобудовану хату. Тоді Келеберда гукнув своїх товаришів-повстанців. Червоні, побоюючись Келеберди, обставилися селянами — жінками і дітьми — і до переправи. Та це їм не допомогло — москалів було розбито вщент.

Келеберда почав відбудувати хату, та незабаром її знову спалили — на цей раз денікінці: доля явно не хотіла, щоб він пристав на розмірене і мирне життя сільського господаря. Денікінці, питаючи за Панаса, катували дружину Пашу (після жорстокого побиття вона сильно захворіла, як можна зараз судити, на травматичну джексоновську епілепсію).

Чого так лютували “добровольці”? Очевидно, хтось доніс, що Панас серед білого дня на базарі закликав селян вливатися до його загону для боротьби проти царського генерала Денікіна. На імпрізованому мітингу односельчанин Іван Шарий прочитав напам'ять “Холодний Яр” Тараса Шевченка. Один із слухачів, Антін Колода, казав, що в нього мороз по спині поліз, коли Іван Ілліч декламував

Більшовицька пропаганда приховувала те, що більшість революційних виступів матросів на Чорноморському флоті організували саме українці. Зокрема, і на знаменитому броненосці «Потьомкін» (на фото). Восени 1917 році на броненосці «Потьомкін» взагалі було піднято жовто-блакитний прапор, а бойовий корабель перейменовано на «Борець за свободу»

самостійником — жорстоким, безоглядним і амбіційним. Попри негативне до нього ставлення, Корнійчук все ж був змушений визнати за своїм “антигероєм” розум, кмітливість, сміливість... Недаремно адмірал Чорноморського флоту сказав про Кобзу: “У нього вчиться треба, як діяти рішуче і точно”. А мічман, під командою якого служив боц-

ти більшовицького ревкому Кобза сміливо використовував російських офіцерів-монархістів, переконуючи їх, що для перемоги над більшовицькою заразою необхідно підняти жовто-блакитні прапори на кораблях. Адже тоді підпорядкування рядових моряків адміралові буде беззаперечним, бо ж більшість матросів — українські селяни, які підтримують Центральну Раду.

Навіть із писань Корнійчука видно, що Кобза-Келеберда мав розкішніший сніп рідкісних якостей, а, головне, розумів неминучість боротьби за свободу рідного краю і мав бажання взяти участь у ньому не у якості пасивної жертви, а воююника, котрий сприймає війну як народну творчість, як можли-

перший відділ одчайдухів. Келеберда якийсь час виступав під советськими гаслами, що були популярними серед селянства, навіть прихильно до Центральної Ради.

А коли після повалення Української Держави більшовики повернули зброю проти своїх союзників по антигетьманській коаліції, то збаламучені класовою пропагандою козаки Келеберди арештували вереміївських представників Директорії. Дізнавшись, що серед затриманих є його товариші дитинства, Келеберда пішов до волосної холодної, щоб переконати їх перейти у свій загін.

Під час розмови в холодній один із в'язнів заявив, що на його бік не пристане, а, навпаки, перейде він, Охтанас, на їхній бік, бо він є сином не Василя Келеберди, а Панича Дмитра, більшість родичів якого підтримує УНР.

Це стало повною несподіванкою для Охтанася. Збентежений, він метнувся до свого

Кобза мав палке серце та світлу голову. Напевно, усвідомлював козацьку істину, що ворог лише мертвий перестав бути ворогом.

ман, не раз повторював: “А ти, Кобзо, політик!” Це звучало як визнання його здібностей.

Коли ж мічман дорікнув Кобзі, що він “хитрий, як справжній хахол”, боцман із гонором відповів: “Я — укра-

ман, не раз повторював: “А ти, Кобзо, політик!” Це звучало як визнання його здібностей. Коли ж мічман дорікнув Кобзі, що він “хитрий, як справжній хахол”, боцман із гонором відповів: “Я — укра-

слова Кобзаря "І повіє огонь новий з Холодного Яру". І чи тільки у нього...

Спочатку бойові операції Келеберда розгорнув на Лівобережжі: від міста Золотоноші до села Жовнині і від Жовнині аж до Лубен і Хорола. На Хорольщині він зажив слави, бо декілька разів визволяв повітовий центр і встановлював у ньому українську владу.

Коли Келеберда на чолі сотні входив до рідної Вереміївки, то завжди сповіщав про відновлення своєї влади стрільбою з гармат — чи із Сивинського, чи з Нагірного узвозу. Хоч гармаш стріляв холостими снарядами по глухих місцях, психологічне

за комір. Завів у хату, посадив за стіл, де вчора вечеряв. На столі ще стояла горілка, лежало молоде сало, домашня ковбаса, квашена капуста з огірками. Налив їм по стакану горілки і наказав:

— Пийте, їжте, бо ви, мабуть, голодні — цілу ніч же мене шукали. Зловить хотіли — а зловив вас я! Так що снідайте!

Заарештовані почали було відмовлятися. Отаман підвищив голос:

— Я не звик повторювати накази.

Полонені випили, сп'яніли та почали вибачатися й просити, щоб він їх не розстрілював — бо в них,

тенко, Скирты, Кикотя, Парнюка подчинены или держат тесную связь с Келебердой".

Одним із чекістських способів було використання у боротьбі проти повстанців їхніх колишніх товаришів, які з тих чи інших причин пішли на співпрацю з ЧК. Сталося так і на цей раз: невдовзі до загону Келеберди чекісти заслали такого собі Диньку, товариша Панаса ще з часів служби на флоті. Отаман, досвідчений конспіратор, довірився сентименту старої дружини і призначив Диньку своїм заступником.

Козацька старшина сотні була невдоволена таким рішенням і пильно стежила

Кобза-Келеберда розумів неминучість боротьби за свободу рідного краю і мав бажання взяти участь у ньому не у якості пасивної жеркви, а воюючого, котрий сиріймає війну як народну творчість, як можливість вирватися з російської тюрми народів і побудувати Українську державу.

горою. Дехто висловлював переконання, що Келеберда похований у Градизьку, коло могили свого дядька. Та схоже на те, що чуток про смерть пустили самі козаки — з метою дезорієнтувати чекістів,

ник помітив у Чубаровому лісі жалобну процесію із закритою труною. Він, очевидно, повідомив "соввласть" про місце орієнтовного поховання. Могили знайшли, розкопали, витягли труну, та в ній тільки знайшли картуз Келеберди і записку: "Ангели вкрали".

Відома й інша спроба козаків Келеберди інсценувати останню путь отамана. Так, до священика Великої Бурімки прийшли повстанці й попросили провести панахиду по отаманові Келеберді. Священика привезли до лісу. Яма вже була викопана, поруч лежала забита труна. Священик відмовився правити панахиду, доки йому не покажуть, хто ж у труні: "А може, там собака, звідки я знаю". Врешті повстанці поступилися впертому священику і відкрили труну. Вони не відали, що отець знає в лице отамана — Панас не одного разу зупиняв у нього перепочити. Отож і ця містифікація зі "смертю" отамана провалилася.

Ці інсценізації свідчать на користь версії, що отаман залишився живий.

Хлібороби Посулля та Золотоношини продовжували чинити несамопитий опір російській орді. Села тут і далі москалі вважали неблагонадійними. Зокрема, збереглася інформація про те, що 2 квітня 1922 року у Вереміївці оголосили военний стан...

А до отаманової дружини Паші невідомі час од часу приносили листи: з Чигирини, Черкас, Золотоноші, з-під Полтави, де вказувалося, куди треба приїхати на зустріч з Охтанасом, але поїздки Паші за цими адресами нічого не давали, а може, вона, виконуючи наказ чоловіка, приховувала правду про ці зустрічі. Одного разу, поїхавши на виклик, Паша вже не повернулася. Чи потрапила до рук ЧК, чи, може, виїхала разом із Панасом в іншу місцевість?

Вереміяки не вірили у смерть отамана. Сходилися на думці, що він залишився живим, виїхав у іншу місцевість, змінив прізвище і чекає на сприятливий момент, щоб знову на коні — під постріли гармат — повернутися до Вереміївки...

Попри жахливі втрати, отаманів рід не увірвався. Вдалося, зокрема, розшукаати племінника отамана (по батькові) — Івана Петровича Келеберду, лікаря-хірурга за фахом. Що символічно — Івана Петровича хорольський козаки в квітні 2000 року обрали своїм отаманом. У Києві живуть онуки і правнуки отамана Келеберди.

Хай славний рід Келебердів продовжує свою ходу у віках. Хай гаряча козацька кров отаманового роду ніколи не прохолоне в серцях нащадків!

ОТАМАН ВЕРЕМІЇВСЬКОЇ КОЗАЦЬКОЇ СОТНІ

враження досягалося значне — прихильники комуни пригинали голови, а більшість селян, навпаки, розпрямляли плечі...

Згодом отаман переніс театр бойових дій на Правобережну Україну, де у складі Середньодніпровської групи Костя Степового-Пестушка командував загonom силою у тисячу козаків. Мав на озброєнні 5 кулеметів. Оскільки тереном дій Середньодніпровської групи, яка вела боротьбу проти денікінців, були Черкаси, Чигирин, Кременчук, Олександрія, станції Бобринська і Знамянка, Чорний ліс, то неважко здогадатися, де восени 1919 р. пролягли бойові стежки-дороги Панаса Келеберди...

Однієї ночі 1919 року Панас прийшов провідати родину, помитися, перевдягтися. Повечерявши і випивши чарку, заліз на піч. Гвинтівку поклав під рядом коло себе і заснув. Ніч була місячна й холодна. Мати спати не лягла, а сіла на сторожі коло вікна. І вглядалася в ніч. І не даремно. Раптом вона побачила на Приліпській вулиці двох озброєних людей. Вона гукнула: "Охтанасю, то до тебе йдуть!" Він схопився з печі, глянув у вікно і кинув: "Це по мене!" Вдаривши прикладом у причільне вікно (на чотири шибки), як був у підштанниках і полотняній сорочці до колін, вискочив у вікно та — у Бакай, у лози й очерет. Коли мати відчинила двері, до хати вдерлося вісім чи дев'ять озброєних чоловік — місцевих і чужих. На запитання "Де ваш бандіт?!" мати показала на стіл, де він вечеряв, на піч, де спав, відкрила вже завішене рядниною вікно і сказала:

— Був, вечеряв, спав на печі, а коли я сказала, що до нас йдуть якісь озброєні люди, я думала, що ви його товариші, він на вас подивився, висадив вікно з рамою і втік.

Непрохані гості покрутились, заглянули в повітку та погріб і пішли геть...

На ранок випав сніжок. Хтодоська вийшла надвір, коли глип — Приліпкою йде Охтанас, вже одягнений, озброєний, і веде двох місцевих у шкірянках, тримаючи їх

бачте, сім'ї, діти.

На це отаман заявив:

— Я заблудших овець не розстрілюю. Але коли хоч одна волосина впаде у когось із мого роду, то ви своїх дітей не побачите. І перекажіть це своїм москалям!

Та вигнав активістів із хати.

І 1920 року загін Келеберди був дуже активним. Кількісно він зменшився, та все ж складав поважну силу — 300 — 400 загартованих і досвідчених одчайдухів, або, як говорили червоні, головорізів. Про це й свідчать більшовицькі документи. Ось деякі з них:

"Золотоношский уезд. В районе Еремеевской, Жовненской, Велико-Буромской и Лялинской волостей оперирует Келеберда. 20 августа (1920 г.) банда произвела налет на Жовнино, разбила Советский отряд, часть которого отступила в Градизскую волость... Численность банды Келеберды достигает до 300 человек... Преимущественно из кулачского элемента, помещичьих сынков. Бандитами выпускаются воззвания, что коммунисты продают Украину, распространяются ложные слухи о поражениях на фронте... В Кременчугском, Золотоношском, Хорольском уездах оперируют сильные банды Келеберды (15 — 31.08.1920. — Ред.)... По Золотоношской сводке банды Келеберды насчитывают 200 человек пехоты и 50 человек кавалерии с тремя пулеметами. По докладу Золотоношского представителя, банды Келеберды (составляют) 300 человек, 25 кавалерии и 4 пулемета. Сводка Хорольского уезда — численность той же банды 300 — 350 человек, 50 кавалерии и 4 пулемета. Как видно, банда Келеберды самая сильная в этом районе. Вероятнее всего, что все остальные банды Голого, Пе-

за новачком. Після появи Диньки, який перед тим був червоним военкомом Оболонянської волості, почалися неприємності — Вереміївську сотню почали пресингувати, ганяти з місця на місце. В останні дні серпня 1920-го під хутором Гузичі (між селами Вереміївка і Жовнині) Келеберда потрапив у засідку.

Бій із винищувальним загonom Білика став фатальним для загону. Коли отаман кинув клич: "Полундра! В атаку на прорив!" — Динька вистрелив із маузера йому у спину. Після чого голосно заявив: "Я його замісник, загonom команду я!" Та не поталанило Диньці поотаманувати: його було схоплено охороною Келеберди і зв'язано.

Коли сотня разом із пораним отаманом вирвалася з оточення, Диньку допитали і врешті розстріляли як чекіста із Полтавської губернської ЧК.

Є й інша версія про цей бій...

У цей день Панас, як і завжди, був у типовому українському

В степах України колишній матрос Келеберда змінив карбел на бойову тачанку

одязі: широким штаних, вишитій сорочці і брилі. А отже, виходить його було неважко. Під час бою більшовицький посіпака Білик весь час командував: "По широким штаних, по вишитої рубашке, по брилю — огонь!" Куля врешті ніби й потрапила в отамана.

Все ж, попри переможні реляції червоних, вони змушені були визнати, що ніхто не бачив убитого Келеберди. Після бою під хутором Гузичі між вереміяками пробігла чуток, що Келеберду поховали за Сулою у Чубаровому лісі. Ходили поголоски, що отамана віддали землі на одному з вереміївських кладовищ — під

валіся легендами. Одна з них стверджувала, що після бою під Гузичами пораниений отаман разом зі своїм ад'ютантом на прізвисько Майор (із вереміївського кутка Запіски) зайшли до клуні переховатися. В клуні отаман дав розпорядження Майорові і відпустив його. Коли Майор, виконавши завдання, повернувся, то Келеберди не застав, але знайшов записку: "Я буду похований у Чубаровім лісі за стільки-то метрів від дуба".

Чубарів ліс знаходився за Сулою якраз коло села Бурімки. Пізніше там справді виросла могила. Коли її розкопали, замість покійника знайшли одяг Келеберди.

В степах України колишній матрос Келеберда змінив карбел на бойову тачанку

Інші розповідали, що ліс-

Православний календар

ВЕРЕСЕНЬ

2 Пт Прор. Самуїла.

3 Сб Ап. від 70-ти Фадея. Прп. Аврамія Працелюбного, К.-Печ.

4 Нд Неділя 12-та після П'ятдесятниці.

5 Пн Седмиця 13-та після П'ятдесятниці. Віддання свята Успіння Пресвятої Богородиці.

6 Вт Щмч. Євтихія, ученика ап. Іоана Богослова. Мч. Татіона.

7 Ср Перенесення мощей ап. Варфоломія.

8 Чт Стрітіння Вишгородської (Володимирської) ікони Пресвятої Богородиці.

9 Пт Прп. Пимена Великого. Мц. Анфіси.

10 Сб Знайдення мощей прп. Іова Почаївського. Прпп. отців К.-Печ.

11 Нд Неділя 13-та після П'ятдесятниці. Усікновення глави пророка, Предтечі і Хрестителя Господнього Іоана.

12 Пн Седмиця 14-та після П'ятдесятниці.

13 Вт Покладення чесного пояса Пресвятої Богородиці.

14 Ср Прп. Симеона Стопника і матері його Марфи.

15 Чт Прпп. Антонія і Феодосія Печерських.

16 Пт Щмч. Анфима, єп. Нікомідійського. Мц. Домни діви.

17 Сб Знайдення мощей свт. Іоасафа, єп. Білгородського.

18 Нд Неділя 14-та після П'ятдесятниці. Прор. Захарі! і прав. Єлисавети, батьків св. Іоана Предтечі.

19 Пн Седмиця 15-та після П'ятдесятниці. Спомин чуда архистратига Михаїла в Хонах. Прп. Архипа.

20 Вт Передсвятю Різдва Пресвятої Богородиці. Мч. Созонта

21 Ср РІЗДВО ПРЕСВЯТОЇ ВЛАДИЧИЦІ НАШОЇ БОГОРОДИЦІ І ПРИСНОДІВИ МАРІЇ

22 Чт Післясвятю Різдва Пресвятої Богородиці.

23 Пт Мцц. Минодори, Митродори і Німфодори.

24 Сб Субота перед Воздвиженням.

25 Нд Неділя 15-та після П'ятдесятниці, перед Воздвиженням. Віддання свята Різдва Пресвятої Богородиці.

26 Пн Седмиця 16-та після П'ятдесятниці. Передсвятю Воздвиження Чесного Хреста Господнього.

27 Вт ВОЗДВИЖЕННЯ ЧЕСНОГО І ЖИВОТВОРЧОГО ХРЕСТА ГОСПОДНЬОГО.

28 Ср Післясвятю Воздвиження. Вмч. Микити. Мч. Максима.

29 Чт Вмц. Євфимії Всехвальної. Мц. Людмили, кн. Чеської.

30 Пт Мцц. Віри, Надії, Любові та матері їх Софії.

ДЕНЬ В ІСТОРІЇ

2 – 10 вересня

2 – 9 вересня 1621 р. Петро КОНАШЕВИЧ-САГАЙДАЧНИЙ розбив турків.
2 вересня 1657 р. Івана ВИГОВСЬКОГО обрано Гетьманом України.
2 вересня 1811 р. народився Іван ВАГИЛЕВИЧ, поет і фольклорист, член "Руської трійці".
2 вересня 1952 р. в російському таборі смертників Абезь загинув Голова ради УНР в екзилі, видатний вчений Іван ФЕЩЕНКО-ЧОПІВСЬКИЙ.

4 вересня 1985 р. у російському концтаборі загинув Василь СТУС.

5 вересня 1676 р. московити арештували гетьмана Петра ДОРОШЕНКА.

5 вересня 1882 р. народився Михайло ГАВРИЛКО, різьбяр, художник, скульптор, поет; четар УСС, командант Ковельського і Луцького комісаріатів УСС, начальник штабу Сірої дивізії Армії УНР, повстанський отаман.

6 – 15 вересня 1653 р. відбувся похід Тимоша ХМЕЛЬНИЦЬКОГО на Молдавію, під час якого в бою біля Сучави він був смертельно поранений.
6 вересня 1672 р. гетьман Петро ДОРОШЕНКО здобув Кам'янець-Подільський.
6 вересня 1890 р. народився четар УСС, верховний отаман Українського пласту Северин ЛЕВИЦЬКИЙ.
6 вересня 1955 р. помер Тиміш ОМЕЛЬЧЕНКО, курінний 2-го Синього полку 1-ї Синьої дивізії, голова Українського національного об'єднання (1937 – 1945).

7 вересня 1921 р. загинула Віра БАБЕНКО, зв'язкова Катеринославського повстанкому, розвідниця 1-ї Олександрійської (Степової) повстанської дивізії.

8 вересня 1848 р. з'явилася відозва Головної руської ради про організацію Української національної гвардії.

8 – 10 вересня 1989 р. відбувся Установчий з'їзд Руху в Києві.

9 вересня 1769 р. народився Іван КОТЛЯРЕВСЬКИЙ.
9 вересня 1863 р. народився Борис ГРІНЧЕНКО.

10 вересня 1929 р. помер Микола КОВАЛЬ-МЕДЗВЕЦЬКИЙ, генерал-поручник Армії УНР.

10 вересня 1967 р. помер Іван ЦАПКО, командир полку Окремої кінної дивізії Армії УНР, член Української вільної академії наук.

11 вересня 1864 р. народився Павло ГРАБОВСЬКИЙ.

11 вересня 1894 р. народився Олександр ДОВЖЕНКО.

12 вересня 957 р. княгиня Ольга в Царгороді прийняла християнство.

Свідоцтво про державну реєстрацію
 ЧС-669Р від 8.12.2010 року

Козацький край

Головний редактор –
 Олег ОСТРОВСЬКИЙ
 Шеф-редактор – Віктор ВОЛЯ
 Редактор випуску – Петро ДОБРО
 тел.: (0472) 31-29-74
 Засновник – Чигиринська ГО
 "Вільне Козацтво Холодного Яру"

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС ГАЗЕТИ – 89155

Адреса редакції:
 вул. Ільїна, 330, к.4, м.Черкаси, 18005,
 E-mail: Cossack_land@i.ua

Газета віддрукована в ПП "Видавництво "Республіка",
 м.Черкаси, вул.Вербовецького,1а. Тираж – 10 000 екз.
 Замовлення № _____